

УДК 336.7

Версаль Н.І., канд. екон. наук

доцент економічного факультету

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Ставицький А.В., канд. екон. наук

доцент економічного факультету

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ТЕНДЕНЦІЇ ДОЛАРИЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Розкрито підхід до визначення доларизації банківського сектора та запропонована модель оцінювання швидкості прийняття рішень фізичними особами щодо розміщення банківських валютних депозитів, яка враховує два фактори: зміну валютного курсу та наявність паніки вкладників, згідно з якою повернення валютних депозитів фізичними особами до банків можливе лише за умови стабільності (відносної стабільності) валютних курсів упродовж не менш ніж чотирьох місяців.

К л ю ч о в і с л о в а : фінансова доларизація, банківський сектор, валютний курс, валютні депозити, валютні кредити, модель оцінювання швидкості прийняття рішень фізичними особами щодо банківських валютних депозитів.

J E L : G21

Доларизація є неоднозначним явищем в економіках країн з ринками, що формуються. Якщо спочатку доларизація виникає як розв'язання проблеми слабкості національної валюти, то згодом вона набуває багатогранних відтінків, зокрема, внаслідок відкриття економік таких країн та їх міжнародної економічної та фінансової інтеграції. Дослідження цієї проблематики є актуальним вже не одне десятиліття, оскільки до сьогодні немає відповіді на основне питання: доларизація – це явище негативне чи позитивне?

Вивчення доларизації здійснюється переважно в контексті її основних різновидів та відповідно її впливу або на економіку в цілому, або на її певні сегменти в окремих країнах чи групах країн. Так, О.Береславська, В.Зимовець, Н.Шелудько, здійснивши аналіз доларизації кредитного ринку в Україні, вважають, що доларизація кредитів "...підвищує системний ризик у банківському секторі" [1, с. 129] і необхідно вживати заходів у напрямі дедоларизації кредитного ринку. Це дослідження було здійснено ще у 2006 р., тобто за два роки до кризи 2008–2009 рр., проте об'єктивна реальність така, що банки тільки нарощували кредитування в іноземних валютах і, особливо, економічних суб'єктів, які не мали валютних надходжень. Таким чином, банки мали намір перекласти ризик знецінення гривні на позичальників. Водночас на сьогодні хибність такої політики є очевидною, оскільки девальвація гривні спричинила суттєве зростання проблемної заборгованості в сегменті валютного кредитування, зокрема іпотечного валютного кредитування. С.Манжос та М.Носенко, досліджуючи вплив доларизації економіки на валютний ринок в Україні, дійшли висновку, що необхідно також проводити політику мінімізації доларизації, а для часткового вирішення проблеми запропонували запровадження інструментів хеджування валютних та кредитних ризиків у роз-

Методи і моделі прогнозування

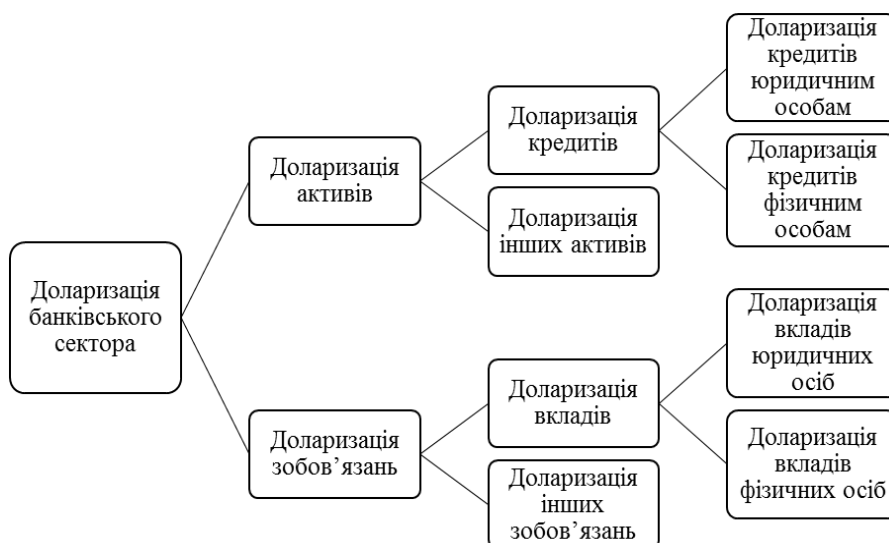
різі механізму сек'юритизації [2, с. 105]. Безумовно, така пропозиція може бути реалізована, і в Україні вже зроблено перші кроки в цьому напрямі на законодавчому рівні, проте для цього потрібна стабілізація ситуації в економіці в цілому. П.Гонюган та А.Ші зосередили свою увагу на депозитній доларизації та її впливі на фінансовий сектор у країнах з економікою, що формується, і їх висновки такі: депозитна доларизація не зникає навіть за умови забезпечення стабільності національних валют; суттєва девальвація національних валют може спричинити проблеми з платоспроможністю банків; необхідно здійснювати кроки в напрямі мінімізації валютних ризиків [3]. Аналіз інших робіт з цієї проблематики також підтверджує значний вплив фінансової доларизації на стійкість банківського сектора [4, 5, 6].

В Україні ситуація з доларизацією банківського сектора є достатньо складною, і, зважаючи на доробки вітчизняних та зарубіжних вчених з цієї проблематики, вважаємо за необхідне відповідно до набутого досвіду у сфері фінансової доларизації визначити метою дослідження з'ясування особливостей та тенденцій доларизації банківського сектора України з 01.01.2005 до 01.10.2016 рр. Формулювання мети дозволяє конкретизувати її у таких завданнях: визначити підходи до оцінювання рівня доларизації банківського сектора в умовах значної девальвації/ревальвації національної валюти; з'ясувати, в якій валюті (національній чи іноземній) швидше повертаються депозити фізичних осіб до банків, яким є рівень волатильності таких депозитів; оцінити дисбаланси в банківському секторі з огляду на наявність валютних кредитів та депозитів; розкрити передумови повернення валютних депозитів до банків, зокрема впливу волатильності валютного курсу на обсяги залучення банками валютних депозитів.

Фінансова доларизація передбачає утримання економічними агентами-резидентами певної частки активів чи зобов'язань у вільно конвертованих валютах (ВКВ): це можуть бути кредити та депозити в іноземних валютах, боргові цінні папери, номіновані в іноземних валютах, тощо [3, 5]. Відповідно, доларизація банківського сектора – це тримання банками частини зобов'язань та/або частини активів в іноземній валюті.

Необхідно розуміти, що доларизацію банківського сектора можна оцінювати з використанням декількох підходів. У цьому дослідженні структуру доларизації банківського сектора, з огляду на поставлені завдання, можна представити таким чином (рис. 1).

Зважаючи на те, що клієнтами банку можуть бути як фізичні, так і юридичні особи, варто розрізняти доларизацію банківських депозитів та кредитів юридичних і фізичних осіб. Юридичні особи можуть провадити свою діяльність як усередині країни, так і за її межами, здійснюючи зовнішньоекономічну діяльність, а отже, існує висока ймовірність надання банками кредитів, а також, відповідно, залучення коштів від таких юридичних осіб у іноземних валютах. Проблема полягає в тому, що сьогодні на основі відкритих офіційних даних неможливо відокремити ситуації, коли валютні кредити надаються банками підприємствам, які здійснюють ЗЕД, та іншим підприємствам. Отже, неможливо зрозуміти, в яких випадках кредитування в іноземних валютах – це кредитування зовнішньоекономічної діяльності, а в яких – засіб захисту банків від інфляції, а позичальників – від високих відсоткових ставок.

Рис. 1. Структура доларизації банківського сектора України

Джерело: складено авторами.

Зовсім інша річ – надання кредитів в іноземних валютах фізичним особам та залучення їх коштів на вклади. Фізичні особи переважно не мають валютних надходжень, що, як засвідчили кризи 2008–2009 рр. та 2014–2016 рр., може стати джерелом значних дисбалансів для банків у сфері кредитування. Також і вклади фізичних осіб в іноземних валютах до банків – це, передусім, захист від інфляційних та девальваційних очікувань. Іншими словами – це об'єктивне явище в умовах нестабільності національної валюти, яка може бути зумовлена різними чинниками.

Відзначимо, що на сьогодні є питання стосовно підходів вимірювання рівня фінансової доларизації, зокрема таких її видів, як депозитної та кредитної. Так, один з підходів передбачає визначення рівня депозитної доларизації як відношення валютних депозитів (депозитів у іноземних валютах) до загального обсягу депозитів (валютних і гривневих), залучених банками. Розрахунок здійснюється в одній валюті: або у вільно конвертованій, як правило, у доларах США, або у національній. Такий же підхід використовується і для визначення кредитної доларизації. Проблемність цього підходу полягає в тому, що під час значної девальвації показники фінансової доларизації будуть зростати навіть на тлі скорочення обсягів валютних депозитів та кредитів. Таким чином, ці показники втрачають свою наочність і, на наш погляд, не дають правильної картини розвитку ситуації. Розглянемо приклад з депозитною доларизацією (табл. 1).

Якщо порівняти ситуацію №1 та ситуацію №2, бачимо, що відбулося зростання рівня депозитної доларизації з 25,00 до 50,00%, хоча насправді це зростання зумовлене не зростанням маси доларів у банках, а лише зростанням валютного курсу – кількість доларів США незмінна. А от порівняння ситуації №2 та ситуації №3 дійсно дає розуміння зростання рівня депозитної доларизації, оскільки в цьому випадку перевага надавалася зростанню доларової маси. Порівняння ситуації №3 та №4 демонструє ще одну проблему: коли не

Методи і моделі прогнозування

можна відрізнити, чим обумовлене зростання рівня депозитної доларизації, і, головне, якою мірою, адже відбулося як зростання валютного курсу, так і зростання доларової маси.

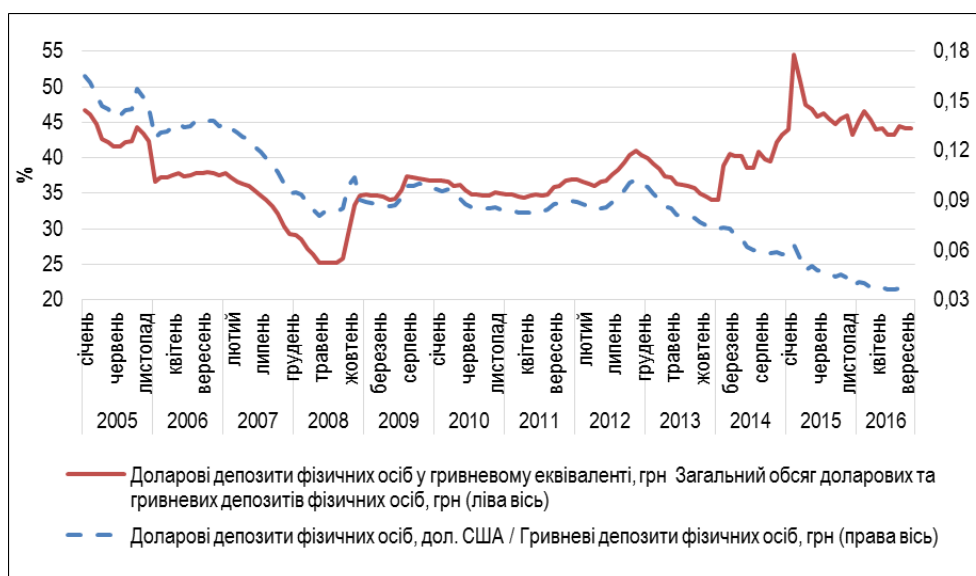
Таблиця 1

Приклад розрахунку депозитної доларизації

№ ситуації	Депозити у гривні, грн	Депозити у доларах США, дол. США	Курс валют, грн за 1 долар США	Депозити у доларах США, грн	Загальна сума депозитів, грн	Коефіцієнт депозитної доларизації, %
	1	2	3	4 (2×3)	5 (1+2)	6
1	1000	100	5	500	2000	25,00
2	1000	100	10	1000	2000	50,00
3	1000	120	10	1200	2200	54,55
4	1000	200	20	4000	5000	80,00

Джерело: складено авторами.

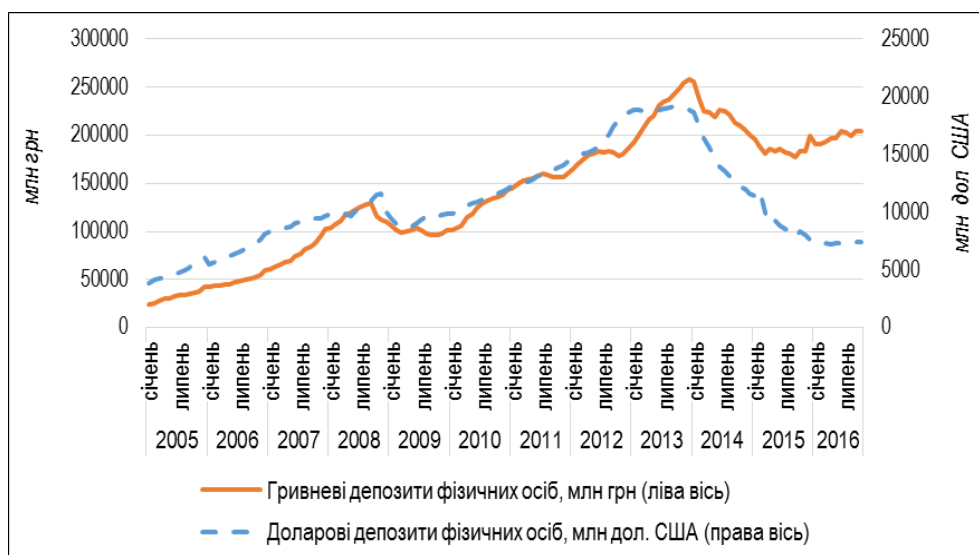
Зазначені проблеми свідчать, що підхід до розрахунку рівня доларизації потребує вдосконалення, оскільки в ньому вже закладено валютний курс, а отже, й девальвацію (ревальвацію) національної валюти. Тому ми пропонуємо інший підхід до розрахунку, а саме знаходити не частку в цілому, а визначати, скільки валютних депозитів (кредитів), наприклад, у доларах США, припадає на 1 одиницю гривневих вкладів (кредитів). На рис. 2 відображено динаміку показників депозитної доларизації як за традиційного, так і запропонованого нами підходу, розрахованих на основі даних щодо доларових та гривневих депозитів фізичних осіб.

Рис. 2. Динаміка показників доларизації депозитів фізичних осіб за традиційним та запропонованим авторами підходами за січень 2005 – жовтень 2016 рр.

Джерело: розраховано за даними НБУ.

Для розрахунку було обрано доларові та гривневі депозити фізичних осіб (євро та інші вільноконвертовані валюти до уваги не бралися, оскільки доларові депозити значно переважають депозити в інших валютах). Аналізуючи дані рис. 2, можемо, по-перше, відзначити той факт, що за умови стабільного валютного курсу обидва показники мали однакові тренди, що підтверджує можливість використання запропонованого нами показника для визначення динаміки та рівня депозитної доларизації. По-друге, саме на основі запропонованого нами показника існує можливість розрахунку рівня депозитної доларизації, який нівелює вплив девальвації гривні, оскільки в останню кризу обсяг доларових депозитів фізичних осіб скорочувався значно швидше, ніж обсяг гривневих депозитів (рис. 3). Водночас пропонується показник доларизації має й недоліки, зокрема, через необхідність перерахунку депозитів у інших, ніж долар США, валютах за відповідними крос-курсами.

Рис. 3. Обсяги гривневих та доларових депозитів фізичних осіб, січень 2005 – жовтень 2016 рр.

Джерело: розраховано за даними НБУ.

Вплив депозитної доларизації на банківський сектор є суттєвим і виявляється як у швидкості втечі та повернення валютних депозитів порівняно з гривневими депозитами, так і в особливостях розміщення фізичними особами коштів на вклади у посткризовий період.

Швидкість вилучення з банків та повернення до банків коштів фізичними особами представлена в табл. 2.

Порівнюючи ситуацію з депозитами фізичних осіб у двох останніх кризах, стає зрозуміло, що криза 2014–2016 рр. є більш деструктивною, ніж попередня: темпи відпливу вкладів у всіх валютах є безпрецедентними за відповідний період. Середньомісячні темпи відпливу вкладів є нижчими, ніж під час попередньої кризи, але за рахунок її тривалості банківський сектор уже втратив майже половину вкладів фізичних осіб. Також сьогодні не можна говорити про відновлення довіри фізичних осіб до банків та швидкого повернення депозитів

Таблиця 2

**Швидкість вилучення з банків та повернення до банків коштів
фізичними особами**

Тривалість відпливу вкладів у розрізі валют	Криза 2008 – 2009 рр.	Криза 2014 – 2016 рр.
Тривалість відпливу гривневих вкладів (від початку до відновлення сталого зростання*), місяців	4	31**
Темп відпливу гривневих вкладів за період, %	-11,26	-21,13
Середньомісячний темп відпливу гривневих вкладів, %	-2,94	-0,72
Тривалість повернення гривневих вкладів (від початку відновлення сталого зростання до відновлення передкризового рівня), місяців	13	-
Середньомісячний темп повернення гривневих вкладів, %	1,32	-
Тривалість відпливу вкладів у доларах США (від початку до сталого відновлення*), місяців	4	34**
Темп відпливу вкладів у доларах США за період, %	-25,03	-61,75
Середньомісячний темп відпливу вкладів у доларах США, %	-6,84	-2,7
Тривалість повернення вкладів у доларах США (від початку відновлення сталого зростання до відновлення передкризового рівня), місяців	17	-
Середньомісячний темп повернення вкладів у доларах США, %	1,55	-
Тривалість відпливу вкладів у євро (від початку до сталого відновлення*), місяців	6	33**
Темп відпливу вкладів у євро за період, %	-15,30	-56,71
Середньомісячний темп відпливу вкладів у євро, %	-2,71	-2,42
Тривалість повернення вкладів у євро (від початку відновлення сталого зростання до відновлення передкризового рівня), місяців	10	-
Середньомісячний темп повернення вкладів у євро, %	2,05	-

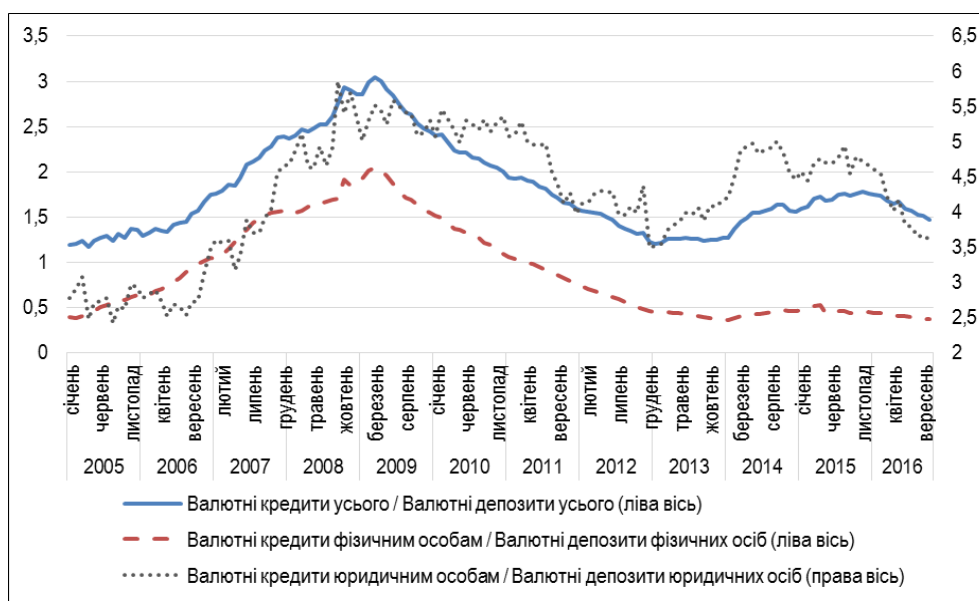
* Відновлення сталого зростання – це принаймні 3 місяці зростання депозитів.

** На 01.07.2016 ще тривав відплив вкладів.

Джерело: складено та розраховано авторами.

до банківського сектора. Якщо в кризу 2008–2009 рр. довелося чекати в середньому близько 14 місяців від початку відновлення зростання депозитів фізичних осіб до досягнення ними передкризового обсягу депозитів, то криза 2014–2016 рр. зумовила набагато складніші процеси. Водночас хотілося б звернути увагу на той факт, що гривневі депозити повертаються до банків швидше, ніж депозити у ВКВ. Це засвідчили дані під час як кризи 2008–2009 рр., так і кризи 2014–2016 рр. (мається на увазі, що на відміну від валютних вкладів гривневі вклади час від часу давали позитивні темпи приросту, які, однак, не тривали 3 місяці поспіль відповідно до вимог дослідження, а тому ще не можна говорити про відновлення довіри населення до банків). Відплив вкладів у доларах США порівняно з гривневими вкладами відбувався швидшими темпами під час обох криз. Також під час криз волатильність валютних депозитів (стандартне відхилення щомісячних темпів приросту) була вищою за волатильність гривневих депозитів: під час останніх двох криз у середньому в 1,6 раза.

Звичайно, це наштовхує на роздуми щодо недоліків доларизації банківських депозитів. Проте, зважаючи на той факт, що фізичні особи в Україні в будь-якому разі в найближчому майбутньому не відмовляться від заощаджень у вільно конвертованих валютах і обсяг таких заощаджень тільки зростатиме (до кризи 2008–2009 рр. максимальний обсяг депозитів у доларах США становив близько 11 млрд дол. США, а до кризи 2014–2016 рр. – уже близько 19 млрд дол. США), у банків не буде іншого шляху, ніж залучати такі депозити. Звичайно, що в цьому контексті виникає два основні запитання: куди їх спрямовувати і як вберегтися від валютних ризиків? Відповідь на перше очевидна – валютне кредитування юридичних осіб, і на сьогодні воно не заборонене законодавством України на відміну від валютного кредитування фізичних осіб за деякими винятками. В цілому за весь період дослідження з січня 2005 р. до жовтня 2016 р. показник співвідношення валютних кредитів (кредити в усіх іноземних валютах) фізичним і юридичним особам до валютних депозитів (депозити в усіх іноземних валютах) фізичних і юридичних осіб у середньому становив 1,81 раза, з мінімальним значенням 1,17 у квітні 2005 р. та максимальним – 3,05 у березні 2009 р. (рис. 4).

Рис. 4. Динаміка співвідношення валютних кредитів до валютних депозитів у розрізі фізичних та юридичних осіб та в цілому, січень 2005 – жовтень 2016 рр.

Джерело: розраховано за даними НБУ.

Аналіз рис. 4 дозволяє сформулювати такі тези: по-перше, руйнівний вплив глобальної фінансової кризи (банки до початку кризи у 2008 р. активно залучали кошти на міжнародних ринках капіталу, що й зумовило такий розрив між валютними кредитами та валютними депозитами, який у посткризовий період скорочувався, у т.ч. через заборону кредитування фізичних осіб в іноземній валюті, неможливість позичати кошти на міжнародних ринках капіталу і відповідну орієнтацію на внутрішній ринок капіталу); по-друге, криза 2014 р.

Методи і моделі прогнозування

і зростання аналізованого показника зумовлені передусім масовим відпливом вкладів на тлі значних залишків валютних кредитів; по-третє, розрив між валютними кредитами та валютними депозитами фізичних осіб повернувся до рівня 2005 р., коли валютні депозити фізичних осіб були джерелом фондуювання валютних кредитів юридичних осіб (виняток – період буму іпотечного кредитування фізичних осіб); по-четверте, валютних депозитів банкам постійно бракує для надання валютних кредитів. І саме тут хочемо зробити ремарку: так, можна обмежити рівень доларизації банківського сектора шляхом, наприклад, встановлення лімітів на валютне кредитування. Але проблема все одно залишається: фізичні особи віддаватимуть перевагу заощадженням у вільно конвертованих валютах. Це було очевидно за результатами кризи 2008–2009 рр., і це, тим паче, буде очевидно за результатами кризи 2014–2016 рр. І, на жаль, як банкам, так і регулятору доведеться обирати між двома варіантами: або відмовитися від такого потужного ресурсу, як валютні депозити фізичних осіб, або шукати шляхи мінімізації валютних ризиків.

Проте, навіть якщо банки будуть вчитися правильно працювати з валютними депозитами фізичних осіб, необхідно розуміти, що й для повернення цього ресурсу необхідний час. Зважаючи на те, що обмінний курс залишається важливим показником стійкості банківського сектора, було розроблено модель, яка може оцінити швидкість прийняття рішень фізичними особами щодо банківських валютних депозитів. Модель включає валютний курс у різні періоди часу, щоб показати реакцію валютних вкладів фізичних осіб на будь-які зміни [7, 8].

Для аналізу були обрані такі змінні з січня 2005 р. по липень 2016 р. з помісячною структурою даних:

DEP_USD_t – обсяг валютних депозитів за даними НБУ, перерахований у доларах США за середньомісячним офіційним курсом гривні за відповідний період (доларовий еквівалент депозитів у євро, російських рублях та інших іноземних валютах);

$ERATE_t$ – середньомісячний офіційний курс національної валюти за 1 долар США.

Як правило, обсяг депозитів повинен корелювати з депозитною ставкою. Водночас, якщо йдеться про валютні депозити, то основною метою передусім є збереження заощаджень від знецінення. До моделі була додана фіктивна змінна (SUPERPANIC). Вона приймає значення 1 у лютому 2015 р., коли внаслідок паніки на валютному ринку, воєнних загроз безпеці країни та зміни політики НБУ мало місце небувале знецінення національної валюти. Оскільки протягом місяця курс долара виріс з 19 до 37, а потім впав до 25, то в цей місяць відбулася значна зміна обсягу валютних вкладів. Для пояснення такого стрибка та подальшого повернення до моделі і була введена додаткова змінна.

Унаслідок нестационарності початкових досліджуваних процесів була обрана модель з першими приростами, що виглядає таким чином:

$$\begin{aligned} \Delta DEP\_USD_t = & \beta_0 + \beta_1 \Delta ERATE_t + \beta_2 \Delta ERATE_{t-1} + \beta_3 \Delta ERATE_{t-2} \\ & + \beta_4 \Delta ERATE_{t-3} + \beta_5 \Delta ERATE_{t-4} + \beta_6 SUPERPANIC_t + \varepsilon_t \end{aligned} \quad (1)$$

Згідно з моделлю зміна обсягів валютних депозитів у доларовому еквіваленті (ΔDEP_USD_t) залежить від відповідного валютного курсу долара США до української гривні ($ERATE$) у різні періоди часу. Оскільки рівень депозитів має яскраво виражену інертність, то у моделі використовувалися лагові значення незалежних змінних.

Оцінка моделі на основі 134 спостережень представлена у табл. 3.

Таблиця 3

Результати оцінки моделі визначення швидкості прийняття рішень фізичними особами щодо банківських валютних депозитів

Коефіцієнт	Значення	Стандартна похибка	t-статистика	Ймовірність
β_0	225.28	39.38	5.72	0.0000
β_1	-993.22	45.70	-21.73	0.0000
β_2	-298.21	45.44	-6.56	0.0000
β_3	-99.95	45.93	-2.18	0.0314
β_4	-133.21	41.13	-3.24	0.0015
β_5	-115.64	40.76	-2.84	0.0053
β_6	6841.83	514.59	13.30	0.0000
R-squared	0.87	Mean dependent var		32.30
Adjusted R-squared	0.86	S.D. dependent var		1146.59
S.E. of regression	423.89	Akaike info criterion		14.99
Sum squared resid	22819445.00	Schwarz criterion		15.14
Log likelihood	-997.17	Hannan-Quinn criter.		15.05
F-statistic	141.02	Durbin-Watson stat		1.56
Prob(F-statistic)	0.00			

Джерело: розраховано авторами на основі даних НБУ.

Модель є адекватною, а всі коефіцієнти значимі, модель відповідає умовам теореми Гауса – Маркова [9] та основним економетричним тестам. На основі даних моделі можна зробити такі висновки. *По-перше*, фізичні особи прагнуть зберегти свої гроші в будь-якому випадку; отже, вони бояться банківської кризи. Вони не довіряють банкам, а в разі девальвації намагаються вилучати депозити.

По-друге, необхідно розуміти, що ані банки, ані Фонд гарантування вкладів фізичних осіб на сьогодні не є тими інститутами, дії яких можуть вплинути на повернення до банківського сектора як гривневих, так і валютних депозитів фізичних осіб. Згідно з побудованою нами моделлю, що передбачає

Методи і моделі прогнозування

залежність обсягів валютних депозитів фізичних осіб від стабільності валютного курсу та панічних настроїв фізичних осіб, потрібно принаймні забезпечити стабільність (відносну стабільність) валютних курсів упродовж 4 місяців, щоб почалося повернення валютних вкладів фізичних осіб до банківського сектора. У свою чергу стабільність валютних курсів забезпечується лише політичною та економічною стабільністю, що на сьогодні є надзвичайно складним завданням.

По-третє, фізичні особи досить інертні у прийнятті економічних рішень. Зокрема, падіння валютного курсу гривні на 1 копійку у поточному місяці призводить до зменшення обсягу валютних депозитів приблизно на 9,93 млн дол. США, у наступному місяці – 2,98 млн дол. США, ще через місяць – 0,99 млн дол. США, через 4 місяці – 1,33 млн дол. США. Отже, значні коливання курсу валюти ніяк не сприяють покращенню стану банківської системи України. З іншого боку, зниження курсу долара створило би обернений ефект для повернення валютних депозитів.

Висновки

Таким чином, здійснене дослідження дозволяє дійти таких висновків. *По-перше*, з'ясовано, що традиційний підхід до розрахунку рівня доларизації банківського сектора має певні вади в умовах значної девальвації/ревальвації національної валюти, у зв'язку з чим запропоновано обраховувати цей показник як відношення обсягу валютних депозитів (кредитів), наприклад, у доларах США, до обсягу гривневих вкладів (кредитів). Такий підхід дозволяє більш коректно визначати тренди депозитної (кредитної) доларизації в умовах значних коливань валютних курсів.

По-друге, дані щодо динаміки обсягів валютних депозитів та депозитів у національній валюті фізичних осіб засвідчили, що до банківського сектора швидше повертаються депозити в національній валюті, ніж в іноземній, також волатильність валютних вкладів порівняно з вкладами в національній валюті є вищою. В принципі цей факт саме і показує проблемну сторону депозитної доларизації. Проте доларизація вкладів фізичних осіб є відповіддю на нестабільність економічної та політичної ситуації у країні. І, як засвідчила криза 2008–2009 рр., після кризи схильність фізичних осіб до зберігання коштів в іноземних валютах значно зростає, а це означає, що банки будуть змушені працювати з цим ресурсом і шукати шляхи мінімізації валютних ризиків.

По-третє, існує постійний позитивний розрив між валютними кредитами та валютними депозитами, хоча на сьогодні відношення валютних кредитів до валютних депозитів є незначним (1,5) порівняно з періодом до кризи 2008–2009 рр., коли значення цього показника сягало 3,05. Водночас це не знімає, а лише актуалізує проблему залучення валютних депозитів, зокрема фізичних осіб, які в умовах останньої кризи віддають перевагу заощадженням у вільно конвертованих валютах.

По-четверте, населення нашої країни достатньо інертне щодо повернення валютних депозитів до банків. Було визначено, що фактично лише два показники є визначальними для прийняття рішень щодо збільшення чи зменшення обсягу депозитів – ефект паніки та курс національної валюти впродовж

останніх чотирьох місяців. На жаль, кожне підвищення валютного курсу означає довге зменшення обсягу валютних депозитів, що в умовах гнучкого курсу і, відповідно, зростання валютного курсу, створюватиме серйозні проблеми для банківського сектора країни.

Список використаних джерел

1. *Береславська О.* Доларизація кредитного ринку в Україні: причини і наслідки / Береславська О., Зимовець В., Шелудько Н. // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 3. – С. 62–71.
2. *Манжос С.Б.* Вплив рівня доларизації економіки України на стан валютного ринку / С.Б. Манжос, М.С. Носенко // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – № 2 (24). – С. 100–105.
3. *Honohan Patrick, Shi, Anqing.* Deposit Dollarization and the Financial Sector in Emerging Economies // Globalization and National Financial Systems. – New York : Oxford University Press, 2003.
4. *Марчук В.П.* Фінансова доларизація в Україні та шляхи її зниження [Електронний ресурс] / В.П. Марчук // Репозитарій УАБС НБУ. – Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/521/1/6.pdf>
5. *De Nicoló G., Honohan P., Ize A.* Dollarization of the Banking System: Good or Bad? // IMF Working Paper. – 2003. – № 03/146.
6. *Levy Yeyati E.* Financial Dollarization: Evaluating the Consequences // Economic Policy. – 2006. – January. – P. 61–118.
7. *Ставицький А.В.* Умови стабільності банківської системи України на сучасному етапі / А.В. Ставицький // Фінанси України. – 2015. – №1(230). – С. 47–58.
8. *Versal N., Stavitskyu A.* Financial Dollarization: Trojan Horse for Ukraine? // Ekonomika. – 2015. – № 94 (3). – P. 21–45.
9. *Черняк О.І.* Економетрика : підручник. – 2-ге вид., перероб. та доп. / [Черняк О.І., Ставицький А.В., Баженова О.В., Шибаніна О.В.]. – Миколаїв : МНАУ, 2014. – 414 с.

Надійшла до редакції 28.09.2016 р.

Версаль Н.И., канд. экон. наук

доцент экономического факультета

Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

Ставицкий А.В., канд. экон. наук

доцент экономического факультета

Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

ТЕНДЕНЦИИ ДОЛЛАРИЗАЦИИ БАНКОВСКОГО СЕКТОРА УКРАИНЫ

Раскрывается подход к определению долларизации банковского сектора как соотношения валютных депозитов (кредитов) и гривневых депозитов (кредитов), который более наглядно отображает тренд финансовой долларизации в условиях глубокой девальвации гривны, а также предложена модель оценки скорости принятия решений физическими лицами относительно размещения банковских валютных депозитов, которая учитывает два фактора: изменение валютного курса и наличие паники вкладчиков.

Ключевые слова: финансовая долларизация, банковский сектор, валютный курс, валютные депозиты, валютные кредиты, модель оценки скорости принятия решений физическими лицами относительно банковских валютных депозитов.

Versal N., PhD,

Associate Professor, Faculty of Economics, Taras Shevchenko National University of Kyiv

Stavytskyy A., PhD,

Associate Professor, Faculty of Economics, Taras Shevchenko National University of Kyiv

TRENDS IN DOLLARIZATION OF UKRAINIAN BANKING SECTOR

The article disclosed approach to the definition of dollarization of the banking sector, which means the calculation of deposit dollarization as the ratio of foreign currency deposits to local currency deposits, and loan dollarization as the ratio of foreign currency loans to local currency loans. The analysis of household deposits in local and foreign currencies for the years 2005-2016 showed that foreign currency deposits of individuals are characterized by a higher level of volatility than the local currency deposits. Calculation of the ratio of foreign currency loans to foreign currency deposits showed that during the investigated period it was always higher than one, even in times of crisis, indicating a steady demand of banks for foreign currency resources. The econometric model is proposed for speed estimating of individual decisions for changing amount of foreign currency deposits, which includes two main factors: volatility in exchange rates and the presence of panic among depositors. According to the model, the return of foreign currency deposits by individuals to banks is possible only in case of stability (relative stability) of foreign exchange rates for four months.

Keywords: *financial dollarization, banking sector, foreign exchange rate, foreign currency deposits, foreign currency loans, model for estimating speed of individual decisions for changing amount of foreign currency deposits.*

References

1. Bereslavs'ka, O., Zymovets', V., Shelud'ko, N. (2006). Dollarization of the credit market in Ukraine: causes and consequences. *Ekonomika i prognozuvannâ – Economy and forecasting*, 3, 62–71 [in Ukrainian].
2. Manzhos, S.B., Nosenko, M.S. (2011). The influence of the level of dollarization of Ukraine's economy on the state of the currency market. *Ekonomichnyj visnyk Donbasu – Economic Bulletin of Donbass*, 2 (24), 100-105 [in Ukrainian].
3. Honohan, P., Shi, A. (2003). Deposit Dollarization and the Financial Sector in Emerging Economies. In *Globalization and National Financial Systems*. New York: Oxford University Press [in English].
4. Marchuk, V.P. Financial dollarization in Ukraine and ways of its reduction. The repository of the Ukrainian Academy of banking of the National Bank of Ukraine. – Retrieved from: <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/521/1/6.pdf> [in Ukrainian].
5. De Nicoló, G., Honohan, P., Ize, A. (2003). Dollarization of the Banking System: Good or Bad? *IMF Working Paper*, 03/146 [in English].
6. Yeyati, Levy E. (2006). Financial Dollarization: Evaluating the Consequences. *Economic Policy*, January, 61-118 [in English].
7. Stavytskyy, A.V. (2015). The conditions of stability of the banking system of Ukraine at the present stage. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 1(230), 47-58 [in Ukrainian].
8. Versal, N., Stavytskyy, A. (2015). Financial Dollarization: Trojan Horse for Ukraine? *Ekonomika*, 94 (3), 1-45 [in English].
9. Chernyak, O.I., Stavytskyy, A.V., Bazhenova, O.V., Shebanina, O.V. (2014). *Econometrics*, 2-nd ed. Mykolaiv: MNAU [in Ukrainian].